

**ВЕСЕЛИН РАДКОВ
ЗА АВТОРА И НЕГОВАТА
КНИГА**

chitanka.info

Немският писател и филмов режисьор Геза фон Цифра е роден през 1900 година в Арад в епохата на австро-унгарската монархия. След Първата световна война той става журналист, по-късно драматург към различни филмови компании, а след това и сценарист. Написал е около 70 сценария.

Геза фон Цифра става световноизвестен като филмов режисьор. Първият от филмите по негов сценарий е филмът „Белият сън“ (1943) с участието на широко известно ревю върху лед. Филмът бележи най-големия успех в историята на немския черно-бял филм. След Втората световна война Геза фон Цифра създава филма „Габриеле“ с участието на Зара Леандер и откритата от него звезда Вера Молнар. Филмите „Третата отдысно“ (1950), „Забулената Мая“ (1951), „Цветя от Хавай“, „Пъстрият сън“ (1952) и др. бележат нови върхове в историята на немското кино.

Много популярни стават неговите криминални филми „Бандити по автострадите“ и „Нощната сестра Ингеборг“. Цифра създава и още два филма с участието на ревю върху лед и известните звезди Ина Бауер и Тони Зайлер. Това са филмите „Купи си пъстър балон“ и „Една звезда пада от небето“. Дълъг е списъкът на филмовите звезди, открити от Геза фон Цифра. Заедно с Петер Александер той създава последователно 12 филма и допринася значително за забележителната кариера на Петер Александер. За телевизията написва сценария и инципира шестсерийния криминален филм „Къщата на змиите“. От романите му най-известни остават „Нощта на бала беше шумна“, „Жените не са ангели“ и разбира се, не на последно място „Смъртта вкарва голове“.

Чрез много от използваните похвати и детайли криминалният роман „Смъртта вкарва голове“ напомня английската школа между двете световни войни. Постепенно и методично авторът натрупва манипулирани улики срещу мними виновници, събужда подозрението на читателя последователно към няколко от действащите лица или пък неколккратно прави подозрителни някои от тях. Типичен пример в това отношение е футболният менажер Арчи Мидълтън. Но както е обичайно за криминалния роман от този тип, кръгът от заподозрени лица постепенно се стеснява, мнимите престъпници отпадат един след друг и истинският виновник — според каноните на класическите криминални произведения някое съвсем неочаквано лице — получава

заслуженото си наказание. Трябва да споменем, че пак според каноните на класическия криминален роман Геза фон Цифра „играе играта“ с читателите си напълно честно. Картите на инспектор Джон Хънтър са винаги открити за читателя, т.е. той, читателят, винаги знае толкова, колкото знае и инспекторът. По този начин читателят е равноправен участник в полицейското дирене и нито за миг не се чувства измамен от автора чрез каквито и да било евтини трикове, както се случва обикновено при досега с второкачествената булевардна криминална литература.

Самият Джон Хънтър е един обикновен полицейски служител, съвестен и честен, но без да блести с някакви особени качества, лишен от ореола на тривиалния герой от криминалните романи. Той има силно чувство за самокритичност и си задава въпроса: „Дали единствено аз не съм виновен за това, че престъпникът все още не е заловен?“ Макар че пуши лула, инспектор Хънтър представлява един образ, създаден почти изцяло в традицията на немскоезичната криминална литература. По една или друга причина, на немския криминален роман, развивал се и останал напълно в сянката на англо-американската и френска криминална литература, е чужда свръхчовешката същност на детективската фигура на един Шерлок Холмс, Ник Картер или Еркул Поаро, а да не говорим за супермени от типа на агента 007 Джеймс Бонд. Дали това не е и една от главните причини за сравнително незавидното място на немския криминален роман по показателите популярност и обем на тиражите в интернационален мащаб, е въпрос, който тепърва предстои да бъде изследван защото, от друга страна, немскоезичната криминална литература има десетки великолепни представители като Дюренмат, Хансйорг Мартин, Франк Арнау, Фридхелм Веремайер, Хайнер Ранк; но така или иначе и инспекторът на Геза фон Цифра си остава скромен, сив и невзрачен също като инспекторите и детективите на един от най-именитите представители на немския криминален роман — Франк Арнау, който изразява ясно становището си по този въпрос по следния начин:

„Криминалният роман трябва да отразява действителността на едно престъпление, както и разкриването му, без да я изменя. Аз не мога да създавам герои ясновидци. Полицията не се състои от ясновидци. Действителността не познава гениални детективи — нито с

къса, нито с дълга лула.“ За Франк Арнау истинските герои на реалистичния криминален роман са комисията по разследване на убийства и специалистите от лабораторията.

Онова, което отличава произведението на Геза фон Цифра от романите на Арнау, е неговият лек, хумористичен стил на повествованието. Като че ли тук най-тежкото престъпление губи много от зловещия си ореол. Убийството придобива някакъв чист, „стерилен“ вид, сякаш служи само като изходна точка за продължителното и увлекателно лутане на автора (и на читателите му) из лабиринта, водещ към разкриването на загадъчните убийства на футболисти от английския ФК „Виктъри“. Зловещите ефекти на „бранша“ са чужди за реквизита на Цифра. Той се отказва както от декорите и прийомите на Едгар Уолъс, попаднал под силното влияние на средновековния роман на ужаса, изпълнен с призрачната атмосфера на миришещите на плесен подземия на стари замъци, така и от предизвикването на „мерени тръпки“ у читателя, което се превърна в самоцел за някои нашумели представители на англо-американския криминален роман, предизвикване на страх с помощта на крайно натуралистични детайли, безогледни жестокости и патологична ефектомания. Ще напомним само за пословичния садизъм на Мики Спилейн, както и за „джентълменската“ жестокост, грандоманията и гигантоманията, шестествуващи ръка за ръка из произведенията на Иън Флеминг, прикрил много удобно своя герой Джеймс Бонд зад номера 007, който му дава „правото“ да убива безотговорно.

И така романът на Геза фон Цифра стои далеч от съмнителните бестселъри на англо-американския бизнес и в типологично отношение се приближава до традиционния английски криминален роман, определящ тенденциите в развитието на жанра почти до 50-те години на нашия век, за което свидетелствува между другото и неизбежният в повечето случаи за тези романи литературен герой от типа на Дойловия Уатсън, вплътен в случая в личността на сержант Джъдж. Джъдж е прекият помощник на инспектор Хънтър, а между двамата е създадено отношение, подобно на отношението Холмс/Уатсън, героите на Конан Дойл, използвано толкова често от стотици автори на криминалния жанр. Така например разговорите между Джъдж и Хънтър също служат, за да насочат мисловния път на читателя в една или друга посока, желана от автора, било то вярна или не

(манипулирано насочване мисълта на читателя), разкриват някои детайли или потенциали възможности, които са важни за следствието, и установяват определени отношения между двамата, отношения на водеща и подчинена фигура, като много рядко (както и при К. Дойл) не е изключено и на подчинения (Уатсън) да хрумне някоя оригинална идея или правилна мисъл. Обаче във всички останали случаи читателят почти без изключение се смее над несръчността, недосетливостта или неуспеха на героя, наричан от нас условно „функционален Уатсън“, т.е. герой, изпълняващ функциите на Уатсън, отредени му от Конан Дойл, функциите на пасивна фигура, в много случаи приближаваща се до ролята и положението, заемани от самия читател, фигура, изложена от време на време на упреците и иронията на главния герой — частния детектив или полицейския инспектор.

Обаче в едно отношение романът „Смъртта вкарва голове“ може да има основателни претенции за оригиналност. Много редки са добрите криминални произведения на спортна тематика, а според нашите сведения това е вероятно единственият измежду хилядите криминални романи, в който е използван сюжет из света на футбола. Този факт несъмнено чувствително увеличава кръга на неговите читатели. Подобна ако не и още по-силна притегателна сила има например и криминалният роман на Ема Лейтън „Убийство без айсинг“, който ни въвежда в света на професионалния хокей в САЩ, в джунглите на неговите задкулисни финансови спекулации и интриги.

Иска ни се да предоставим по-нататъшните наблюдения и изводи на българския читател, който за щастие през последните години постепенно получава все по-голяма възможност да се запознава с някои от най-добрите произведения на световната криминална литература.

Веселин Радков

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.